

**Кінцевий екзамен з української мови як мови
національної меншини у Польщі**

У статті розкривається специфіка структури кінцевого іспиту з української мови як мови національної меншини у Польщі та його результати, аналізуються мовні компетенції учнів на основному та поширеному рівнях.

Ключові слова

Кінцевий екзамен, національна меншина, вимоги, вміння, основний рівень, поширений рівень

Matura Examination in Ukrainian as a national minority language in Poland

The purpose of this article is to present the structure (formula) of the Ukrainian as a national minority language matriculation written examination and an analysis of the language skills of students, at the standard and extended level.

Keywords

Matura examination, national minority, examination requirements standards, skills, standard level, extended level

Paulina Waszkiewicz-Lewandowska

Uniwersytet Warszawski

Egzamin maturalny z języka ukraińskiego jako języka mniejszości narodowej w Polsce

Язык український обок білоруського, литовського oraz кашубського навчаний jest jako язык меншезоці народowej в кількох польських школах.

Celem artykułu jest przedstawienie efektów nauczania tego języka po czwartym i ostatnim etapie kształcenia. By lepiej przedstawić, na czym polega kształcenie kompetencji językowych uczniów dokonam analizy struktury i wyników egzaminu maturalnego z języka ukraińskiego jako języka mniejszości narodowej.

Egzamin maturalny z języka ukraińskiego w istniejącej formule przeprowadzany jest od 2002 roku i jest obowiązkowy dla uczniów uczących się tego języka w szkole (np. Zespół Szkół Ogólnokształcących w Legnicy, w Górowie Iławeckim, w Przemyślu, w Białym Borze). Uczniowie zdają go jako przedmiot obowiązkowy na poziomie podstawowym a jako przedmiot dodatkowy na poziomie podstawowym albo na poziomie rozszerzonym.

W latach 2011 – 2012 do egzaminu przystąpiła następująca ilość uczniów¹:

	POZIOM PODSTAWOWY	POZIOM ROZSZERZONY
2011	83	8
2012	72	12

Egzamin pisemny na **poziomie podstawowym** trwa 170 minut i polega na sprawdzeniu umiejętności rozumienia czytanego tekstu nieliterackiego oraz napisaniu tekstu własnego związanego z tekstem literackim zamieszczonym w arkuszu egzaminacyjnym. Lektury

¹ Dane dostępne są na stronie Centralnej Komisji Egzaminacyjnej <http://www.cke.edu.pl>. w zakładce Egzamin maturalny Informacje o wynikach.

szkolne są wskazane w *Informatorze o egzaminie maturalnym (od 2008 roku) język ukraiński*².

Informator zawiera także informacje o standardach wymagań egzaminacyjnych.

Egzamin na poziomie rozszerzonym trwa 180 minut i polega na sprawdzeniu umiejętności pisania tekstu własnego związanego z tekstem literackim zawartym w arkuszu egzaminacyjnym. W czasie trwania egzaminu zdający może korzystać ze słowników językowych.³

Standardy wymagań egzaminacyjnych i typy zadań egzaminacyjnych

Jak już wspomniałam arkusz na poziomie podstawowym składa się z dwóch części, w części pierwszej zamieszczone jest zadanie sprawdzające rozumienie czytanego tekstu. Maturzysta otrzymuje arkusz egzaminacyjny zawierający tekst publicystyczny lub popularnonaukowy (do 1000 słów) i test składający się z ok. 12 – 14 pytań otwartych i zamkniętych. Tekst powinien być napisany współczesnym, starannym językiem ukraińskim i nie zawierać treści obrażających uczuć i światopoglądu zdającego oraz przedstawicieli innych narodowości.

Test może zawierać pytania dotyczące: rozumienia słów, związków frazeologicznych, odczytywania znaczeń dosłownych i metaforycznych wyrazu, odróżniania informacji od opinii, znajdowania słów – kluczy, rozumienia myśli zawartej w akapicie lub kilku akapitach, wyszukiwania informacji, selekcjonowania, hierarchizowania, porównywania informacji, rozumienia głównej myśli tekstu. Abiturienti powinni także umieć dostrzec strukturę tekstu, czyli: odróżnić wstęp, rozwinięcie, zakończenie, wskazać zasadę kompozycyjną tekstu. Ponadto zestawy pytań egzaminacyjnych zawierają polecenia, w których zdający mają się wykazać umiejętnościami myślenia przyczynowo-skutkowego, wskazywania tezy, hipotezy, argumentów, kontrargumentów, zależności między akapitami i częściami tekstu, rozumieniem słów wskazujących na tok myślenia autora.

Zadania na rozumienie tekstu sprawdzają także umiejętności związane z dostrzeżeniem typu komunikacji w tekście, czyli: genezą tekstu, rozpoznaniem nadawcy, określeniem celu tekstu (intencji nadawcy), adresata i sposobu oddziaływania na niego, określenia cech stylistycznych tekstu i rozumienia funkcjonalności środków językowych.

Za poprawne rozwiązanie testu zdający może otrzymać maksymalnie 21 punktów. Przy zadaniach umieszczona jest informacja o maksymalnej liczbie punktów, a uszczegółowione normy zaliczenia są opisane w modelu odpowiedzi.

Przykłady zadań testowych z tegorocznego arkusza egzaminacyjnego⁴:

Завдання 4. (2 бали)

Завдяки чому Всеволод Нестайко залишається улюбленим письменником дітей (8, 9 абзаци)?

.....

² Informator maturalny dostępny jest na stronie internetowej Centralnej Komisji Egzaminacyjnej <http://www.cke.edu.pl> w zakładce Egzamin maturalny Informatory i aneksy.

³ Ta oraz inne informacje dotyczące specyfiki formuły egzaminu maturalnego z języka ukraińskiego jako języka mniejszości narodowej pochodzą z *Informatora maturalnego o egzaminie maturalnym (od 2008 roku) język ukraiński*, <http://www.cke.edu.pl>.

⁴ Arkusze egzaminacyjne są dostępne na stronie Centralnej Komisji Egzaminacyjnej <http://www.cke.edu.pl> w zakładce Egzamin maturalny Arkusze z egzaminów maturalnych.

.....

.....

Завдання 5. (2 бали)

З 3 абзацу вибери слова, котрі становлять синонімічний ряд зі словом „письменник”, й підбери до кожного 2 найбільш відповідні для даного контексту епітети-означення.

.....

.....

Завдання 6. (2 бали)

Поясни роль вигука в 5 абзаці.

.....

.....

Завдання 7. (2 бали)

На основі 6 абзацу поясни вислів „життєздатність української казки”.

.....

.....

Завдання 8. (1 бал)

Окресли ставлення В. Нестайка до творчості Лесі Українки? (абзаци 4, 5). Обґрунтуй свою відповідь.

.....

.....

Umiejętności maturzystów

Analiza wyników z tej części egzaminu z ostatnich dwóch lat wskazuje, że najwyższą rozwiązywalność mają zadania polegające na wyszukaniu informacji i jej sparafrazowaniu. Nieco trudniejsze okazują zadania wymagające od ucznia hierarchizowania informacji, a najtrudniejsze są zadania z tzw. poziomu komunikacji tekstu, w których uczeń ma rozpoznać intencję nadawcy, manipulację językową itp. Dla przykładu w zeszłorocznej edycji egzaminu uczniowie najłatwiej poradzili sobie z zadaniem 1.: *До якого жанру відноситься текст О. Варварич? Окресли дві його жанрові риси, в którym poproszeni byli o nazwanie gatunku publicystycznego oraz wskazanie jego 2 cech. Umiarkowanie trudne okazały się zadania wymagające syntetyzowania informacji z całego tekstu lub z więcej niż trzech akapitów, czyli zadanie 2. – Чим актуальна вистава «У неділю рано зілля копала» сьогодні? (1, 2, 9, 10, 13 абзаци) oraz zadanie 8. – На основі цілого тексту вкажи 4 фактори, які будують драматичну напругу вистави; zadanie 12: На основі цілого тексту напиши, як Олена Варварич оцінює виставу. Подай 4 позитивні/негативні риси постановки.*⁵

Podobnie w tegorocznym teście maturalnym z języka ukraińskiego⁶, który liczył 12 poleceń dwa zadania okazały się dla uczniów trudne, trzy umiarkowanie trudne, pozostałe zaś łatwe. Największy kłopot sprawiło uczniom określenie stylu tekstu oraz podanie jego dwóch cech gatunkowych, czyli zadanie 9. – *До якого стилю (підстилю) слід зарахувати цей текст? Зазнач правильну відповідь, окресли 2 жанрові риси тексту.*

- а) науково-популярного
- б) публіцистичного
- в) розмовного

⁵ Por. P. Waszkiewicz-Lewandowska, *Języki mniejszości narodowych w: Osiągnięcia maturzystów w 2011 roku*, <http://www.cke.edu.pl> w zakładce Egzamin maturalny Informacje o wynikach.

⁶ Zob. przypis nr 3.

.....
Za prawidłową odpowiedź uczeń otrzymywał 2 punkty, po jednym za każdą część zadania. Rozwiązywalność tego typu zadań jest niska także wśród uczniów z innych mniejszości⁷.

Typy zadań egzaminacyjnych i kryteria oceniania

W części drugiej arkusza punktem wyjścia pracy abiturienta jest tekst / teksty (do 1000 słów), do których zostały sformułowane tematy. Maturzysta otrzymuje arkusz egzaminacyjny zawierający dwa tematy do wyboru. Wybiera jeden z nich i pisze wypracowanie w miejscu do tego wyznaczonym. W ocenie zadania sprawdzającego umiejętność pisania własnego tekstu zdający może otrzymać maksymalnie 49 punktów. Łącznie za poprawne rozwiązanie wszystkich zadań z arkusza na poziomie podstawowym – 70 punktów.

Utwory literackie będące podstawą zadań maturalnych, jak już wspomniałam, pochodzą z listy zamieszczonej w *Informatorze o egzaminie maturalnym*. Tematy na poziomie podstawowym sprawdzają umiejętności: skomponowania dłuższej, spójnej wypowiedzi w języku ukraińskim i odczytania utworu/utworów przede wszystkim na poziomie idei. Tematy mogą dotyczyć: interpretowania problemu zawartego w tekście/tekstach, fragmentu tekstu w odniesieniu do całości utworu, charakteryzowania bohatera, określania funkcji motywów, toposów, symboli wymienionych w podstawie programowej dla poziomu podstawowego. Tekst lub teksty oraz sposób sformułowania tematu wskazują, które z wymienionych wyżej umiejętności są sprawdzane w danym arkuszu egzaminacyjnym. Umiejętności sprawdzane na poziomie podstawowym zależą od sposobu sformułowania tematu i od rodzaju tekstu/tekstów, do których temat jest sformułowany. Oto przykłady tematów z dwóch ostatnich lat⁸:

z roku 2011

Тема 1. На основі аналізу творів Тараса Шевченка *Мені однаково* та Василя Стуса *Як добре те, що смерті не боюсь* я порівняй ставлення ліричних героїв до народу та батьківщини.

Тема 2. На основі фрагменту драматичної поеми *Бояриня* Лесі Українки та цілого твору проаналізуй протиставлення між волею та чужиною.

z roku 2012:

Тема 1. На основі фрагментів *Камінного хреста* Василя Стефаника, а також цілого твору, розглянь зв'язок людини із землею. Зверни увагу на символічне значення заголовка.

Тема 2. На основі аналізу творів *Доля Ліни Костенко* та *Є тисячі доріг...* Василя Симоненка, порівняй мотиви вибору життєвого шляху.

Przykład kartoteki – wykazu sprawdzanych umiejętności – do tematu 1 z 2012 r.⁹

treść	Tworzenie informacji	Sproblematyzowanie odczytania tekstu; zanalizowanie i zinterpretowanie tekstu; podsumowanie swoich rozważań
-------	----------------------	---

⁷ Por. komentarz P. W-L. do osiągnięć maturzystów z języków białoruskiego i litewskiego w 2011 i 2012 r, przypis 5 i 9.

⁸ Tamże.

⁹ Por. P. Waszkiewicz-Lewandowska, *Języki mniejszości narodowych w: Osiągnięcia maturzystów w 2012 roku*, <http://www.cke.edu.pl> w zakładce Egzamin maturalny Informacje o wynikach.

kompozycja	Tworzenie informacji	Pisanie tekstu uporządkowanego, spójnego, zgodnie z zasadami jego organizacji
styl	Tworzenie informacji	Pisanie stylem komunikatywnym, dostosowanym do formy wypowiedzi
język	Tworzenie informacji	Posługiwanie się językiem zgodnym z obowiązującą normą
zapis	Tworzenie informacji	Stosowanie zasad ortografii i interpunkcji

Przykład klucza punktowania do tematu 1 z 2012 r.¹⁰

L.p.	Kryteria	Pkt. max 22
Argumentacja tematu	1. Informacja pro obставини написання <i>Камінного хреста</i> В. Стефаника: <ul style="list-style-type: none"> • біографія письменника; • культурно-політична ситуація України початку ХХ ст.; • експресіонізм в літературі. 	0-2
	2. Проблематика твору: <ul style="list-style-type: none"> • зв'язок людини з землею (образ Івана Дідуха); • проблема діалогу поколінь (родина Дідухів); • проблема викорінення (розстання Дідухів із селом); • проблема еміграції. 	0-2
	3. Образ землі: <ul style="list-style-type: none"> • у центрі новели; • персоніфікація землі; • дає життя: платить урожаєм за працю, яку виконує людина; • домагається кари, коли люди перестають її поважати і продають за гроші; • земля успадкована по батьках; • клаптик найіршого, неврожайного поля; • забирає життя, калічить: забирає вітальні сили (образи Івана і Катерини); • письменник нав'язує до міфологічних уявлень матері-землі. 	0-4 ¹¹
	4. Характеристика героїв: експресіоністичне зображення персонажів: основні відомості про героїв представлено в промових Івана, контекст доповнює його характеристика, спосіб бачення світу; важливе значення емоцій, переживань героїв; поєднання елементів зовнішнього і внутрішнього світів (описи слідів Івана і коня). Іван Дідух-Переломаний: <ul style="list-style-type: none"> • селянин-хлібороб; 	0-4

¹⁰ Por. *Język ukraiński. Poziom podstawowy. Kryteria oceniania odpowiedzi*, <http://www.cke.edu.pl>. w zakładce Egzamin maturalny Arkusze z egzaminów maturalnych.

¹¹ Uczeń otrzymuje 4 punkty, jeśli omówi w wypracowaniu 4 spośród podanych zagadnień lub inne, które są zgodne z tekstem literackim zamieszczonym w arkuszu i z poleceniem zawartym w temacie.

	<ul style="list-style-type: none"> • портрет: на зовнішньому вигляді героя відбилася його праця на землі (ототожнення героя з горбом, на якому він працює), яка становить центр його світобачення; • походження прізвиська «Переломаний»; • співіснування людини і тварини (ставлення героя до коня); • ставлення героя до сім'ї (вимогливість і турбота, сцена з Катериною, яка просить, щоб Іван не бив курей); • ставлення Івана до односельчан (приятель з Михайлом, запрошення селян на прощання). <p>Катерина:</p> <ul style="list-style-type: none"> • в новелі героїня майже нічого не говорить, окрім останньої сцени прощання з хатою; • портрет: худа спрацьована жінка, яка все життя важко працювала з чоловіком; • намовляла разом із синами Івана до виїзду до Канади. <p>Михайло:</p> <ul style="list-style-type: none"> • селянин; • близький друг Івана Дідуха, намагається заспокоїти його тим, що невдовзі еміграція стане для всіх селян єдиним виходом; • піднімає проблему неумілого використання землі. <p>Сини Дідуха:</p> <ul style="list-style-type: none"> • представлені в творі схематично, намовляють батька до еміграції і пригадують, що час покинути село; • символізують нове покоління, яке більше переймається власною долею ніж рідною землею. 	
5.	<p>Проблема викорінення і примусової еміграції (аналіз кінцевої сцени):</p> <p>Промови Івана Дідуха:</p> <ul style="list-style-type: none"> • емоційний стан героя передає порівняння землі до грудей матері, а себе – до її дитини; • розповідь про життя як публічна сповідь перед смертю; • подорож як фізична смерть (на морі) і символічна; • еміграція як результат несприятливих економічних обставин. <p>Сільська забава:</p> <ul style="list-style-type: none"> • урочисте прощання як похорон або поминки по Іванові; • пиятика передає прагнення героїв забути про те, що їх чекає в майбутньому. <p>Прощання з домом:</p> <ul style="list-style-type: none"> • переодягання (вчинок Михайла) і голосіння Катерини передають метафоричну смерть героїв; • танець Івана як символічний перехід героїв з одного стану в інший, що передає також мова героя, яка нагадує стан божевілля. 	0-4
6.	<p>Символічне значення камінного хреста:</p> <ul style="list-style-type: none"> • зв'язок героя з селом, землею (Іван просить, щоб односельчани освячували хрест); • символічна смерть героїв; • терпіння: індивідуальне (Іван і його родина) і колективне (народ); 	0-2

	<ul style="list-style-type: none"> • кара за продаж власної землі, нелюбов до неї; • релігійний вимір; • рятує Івана перед самовбивством. 	
7.	<p>Висновки:</p> <p>Нр. повний: В. Стефанік представляє мотив зв'язку людини із землею в найдраматичніший момент життя Дідухів, які залишають своє село. Розстання з батьківщиною означає символічну смерть героїв. Водночас прозаїк показує процес викорінення селян, що символізує камінний хрест.</p> <p>частковий: Звернення уваги на зв'язок героїв із землею й на символічний вимір хреста.</p> <p>спроба підсумку: Спроби представлення значення камінного хреста в житті героїв.</p>	<p>0-4</p> <p>0-2</p> <p>0-1</p>

Kryteria oceniania języka i kompozycji - 27 pkt

2. Мова	Критерії	Бали
а) Синтаксис і флексія	Правильний та несхематичний синтаксис і флексія.	9
	Правильний синтаксис і флексія.	7
	Загалом правильний синтаксис і флексія.	5
	Мова в основному правильна, попри наявність синтаксичних і флексійних помилок, не порушується її комунікабельність	3
б) Лексика, фразеологія і стиль	Багатий і різноманітний лексичний запас, правильна фразеологія, індивідуальний стиль.	10
	Загалом достатній лексичний запас, правильна фразеологія, комунікативний стиль.	7
	Загалом достатній лексичний запас і комунікативний стиль.	4
в) Орфографія і пунктуація	В основному безпомилкова орфографія.	4
	Спорадичні орфографічні помилки.	2
	Численні в основному другорядні орфографічні помилки.	1
3. Композиція	Підпорядкована інтерпретаційному задумові, внутрішньо цілісна, логічна.	4
	Внутрішньо цілісна, послідовна у графічному оформленні (відокремлення трьох основних частин).	2
	Загалом цілісна, вказує на спроби порадкувати думку.	1

Mocne i słabe strony zdających

Pisanie tekstu własnego w związku z tekstem bądź tekstami literackimi zamieszczonymi w arkuszu jest sprawdzianem umiejętności przyczynowo-skutkowego myślenia, selekcjonowania informacji oraz kompetencji językowych zdających. Analiza i interpretacja utworów omawianych w szkole okazały się w ostatnich dwóch latach dla uczniów umiarkowanie trudne. Język wypracowań uczniowskich był zróżnicowany. Wyżej ocenione zostały wypracowania, w których uczniowie wykazali się szerokim i nieschematycznym słownictwem. Umiejętność przekładania własnych myśli na spójny tekst, selekcja materiału to wciąż umiejętności, z którymi maturzyści nie radzą sobie swobodnie.

Dotyczy to nie tylko języka ukraińskiego, ale także białoruskiego i litewskiego. Najczęściej popełnianymi błędami są błędy składniowe, wynikające z naruszenia związku rządu lub zgody, zastosowania niewłaściwego szyku wyrazów lub braku spójności międzyzdaniowej. Również często wstępują błędy leksykalne, polegające na niepoprawnym użyciu wyrazu lub związku frazeologicznego, których źródłem powstania mógł być fakt, że uczeń, nie znajdując właściwego słowa, używa takiego, które tylko w przybliżeniu odpowiada treści myślowej lub że posiada niedostateczną znajomość znaczenia używanego słowa. Do tego typu błędów należą też wykolejenia łączliwości frazeologicznej. Liczną grupę błędów stanowią usterki stylistyczne, polegające na stosowaniu powtórzeń wyrazowych oraz na mieszaniu stylów mówionego i pisanego. Przyczynę błędów uczniowskich mogą stanowić: zjawisko interferencji językowej oraz moda na niedbałość językową.

Rzadziej popełnianymi błędami są błędy naruszające normę w zakresie odmiany wyrazów, związane z niewłaściwym doбором końcówek deklinacyjnych lub koniugacyjnych.

Mocną stroną uczniów zdających egzamin z języka ukraińskiego jest dobra znajomość kontekstu narodowego oraz jego poprawne zastosowanie, a także znajomość kanonu literackiego.

Poziom rozszerzony – typy zadań, kryteria oceniania, sukcesy zdających

Pisemna część egzaminu **na poziomie rozszerzonym** sprawdza umiejętność pisania tekstu własnego związanego z tekstem literackim zawartym w arkuszu egzaminacyjnym. Tekst literacki, do którego został sformułowany temat, pochodzi z listy lektur zamieszczonej w *Informatorze o egzaminie maturalnym (od 2008 roku) język ukraiński* dla poziomu rozszerzonego lub spoza listy, ale jest w znanej uczniowi konwencji.

Egzamin na poziomie rozszerzonym różni się od egzaminu na poziomie podstawowym zakresem sprawdzanych umiejętności oraz kryteriami oceniania.

W arkuszu zamieszczone są zadania sprawdzające umiejętność pisania własnego tekstu o literaturze (kulturze, języku). Maturzysta otrzymuje 2 tematy. Wybiera jeden temat i pisze wypracowanie w miejscu wyznaczonym w arkuszu egzaminacyjnym. Tematy na poziomie rozszerzonym sprawdzają umiejętności skomponowania dłuższej, spójnej wypowiedzi w języku ukraińskim, odczytania utworu na poziomie idei i organizacji artystycznej. Realizacja tematów na poziomie rozszerzonym wymaga zanalizowania i zinterpretowania tekstów. Tematy mogą dotyczyć: porównawczej analizy tekstów, charakteryzowania sposobu kreowania bohatera, charakteryzowania sposobu kreowania świata przedstawionego utworu, określania funkcji motywów, toposów, symboli, analizowania języka utworu/utworów, odwoływania się do kontekstów, np. prądu, epoki, innego utworu wymienionego w *Informatorze* (w liście lektur dla poziomu podstawowego lub/i rozszerzonego), kontekstu historycznego, biograficznego, filozoficznego.

Umiejętności sprawdzane na poziomie rozszerzonym zależą od sposobu sformułowania tematu i od rodzaju tekstu/tekstów, do których temat jest sformułowany. Oto przykłady tematów z dwóch ostatnich edycji egzaminu¹²:

z 2011 r.:

Тема 1: На основі аналізу творів Дмитра Павличка *Ти зрікся мови рідної* та Василя Симоненка *Є тисячі доріг, мільйон вузьких стежинок* розглянь питання патріотизму. Зверни особливу увагу на засоби вираження проблеми.

Тема 2: На основі аналізу фрагментів наведених творів Михайла Коцюбинського *Цвіт яблуні* та Василя Стефаника *Новина*, порівняй спосіб зображення головних героїв.

z 2012 r.:

¹² Zob. przypis nr 4.

Тема 1: Розкрий протиставлення минулого і сучасності на основі аналізу фрагментів психологічної поеми *Галілей* Євгена Плужника. Зверни увагу на значення заголовка та на художні засоби.

Тема 2: Людина і мова. Проаналізуй проблему на основі фрагментів, а також цілого твору Миколи Куліша *Мина Мазайло*.

Przykład kartoteki do tematu 2 z 2012 r.¹³

	Obszar standardów	Sprawdzana umiejętność
treść	Tworzenie informacji	Sproblematyzowanie odczytania utworu; określenie podstawowych wyznaczników poetyki; odczytanie miejsc znaczących; rozpoznanie językowych środków artystycznego wyrazu i określenie ich funkcji; podsumowanie obserwacji analitycznych; sformułowanie własnej interpretacji utworu.
kompozycja	Tworzenie informacji	Komponowanie tekstu uporządkowanego, spójnego; nadanie mu właściwego kształtu graficznego; zredagowanie wypowiedzi zgodnie z cechami gatunku i zamierzoną funkcją tekstu
styl	Tworzenie informacji	Pisanie stylem komunikatywnym, dostosowanym do formy wypowiedzi
język	Tworzenie informacji	Posługiwanie się językiem zgodnym z obowiązującą normą
zapis	Tworzenie informacji	Stosowanie zasad ortografii i interpunkcji

Przykład klucza punktowania do tematu 2 z 2012 r.¹⁴

Lp.	Kryteria	Pkt. max 25
1. Argumentacja tematu	1. Інформація про обставини написання твору <i>Мина Мазайло</i> Миколи Куліша (культурно-політична ситуація України в 20-30-х років ХХ ст.): – біографічний контекст; – «Розстріляне відродження» в літературознавстві; – тема НЕПу й українізації в літературі та історії.	0–2
	2. Проблематика твору: – українська мова: минуле і сучасне; – конфлікт поколінь (політика, світогляд).	0–2

¹³ Zob. przypis nr 8.

¹⁴ Zob. przypis nr 9.

3.	<p>Функції мови:</p> <ul style="list-style-type: none"> – мова й історична пам'ять; – мова й політика; – мова й тотожність; – мова як вираз національної свідомості, тривалості традиції. 	0–3
4.	<p>Характеристика героїв:</p> <p>Мина Мазайло (і його дружина):</p> <ul style="list-style-type: none"> – малорос-кар'єрист; – комплекс меншовартості (сцена з «ге» - «ге»), заперечує свою національну тотожність – проблема викорінення; – з його перспективи має значення не людина тільки її становище; – зміна прізвища вказує не на зміну сутності проблеми підлеглості Росії, а на зміну декорації (значення костюму, роль рамки); – його мова зраджує його походження, а також прагнення бути підлеглим (уроки правильної вимови); – маніфестує страх перед владою; <p>– підпорядковується розпорядженням влади і не хоче самостійно мислити, це проявляється в його мові, а особливо в зміні прізвища.</p> <p>Мокій Мазайло (і молоді комсомольці):</p> <ul style="list-style-type: none"> – патріот українізованої УРСР; – маніфестує інфантілізм молодого покоління, яке вірить в ідеали комуністичної партії; – позиція Мокія в справах політики українізації; – конфлікт із батьком як вияв його незрілого радикального світогляду (поділ на українців-комуністів і неукраїнців); – передає ситуацію України кінця 20-х рр. минулого століття; – символізує покоління, що відірване від реального життя, обмеженого світу книжок і словників, яке не в силі діяти, обмежується до сфери слів, що зближує героя з постаттю дядька Тараса з Києва; – юнацький ідеалізм («укрмова») проявляється в усіх ділянках його життя (стосунки з Улею, Риною, приналежність до комуністичної партії); – небезпечність політичного фанатизму героя, що doprowadив до масових розстрілів, які виконували подібні до нього фанатики-комуністи. <p>Дядько Тарас з Києва:</p> <ul style="list-style-type: none"> – анахронічний націоналізм проявляється в мові героя і в його імені; – нездатний до конкретних вчинків (дискусія з тьотею Мотею), його запал оборонця української традиції обмежується мріями про минуле (сцена з алюзіями в прізвищах для Мина Мазайло), в історичному романтизмі; – в кінцевому результаті підпорядковується тьоті Моті, що можна розглядати в символічному вимірі. <p>Тьотя Мотя з Курська:</p> <ul style="list-style-type: none"> – представляє російський великодержавний шовінізм; 	0–7

	<ul style="list-style-type: none"> – для неї українська мова – це мова підлеглої країни, що проявляється в її ставленні до родичів; – її неприхована зверхність проявляється в дискусії з родичами. <p>Другорядні герої:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Уля проявляє типову інфантильність щодо мовної проблеми, яка виявляється елементом флірту а згодом переростає в зацікавленість, яка, однак, не має глибших підстав (дискусія з тьотею Мотею); – Рина сприймає мову як ознаку престижу (зміна прізвища), моди (подібність нового прізвища до ‘Єсенін’); несерйозне ставлення до мови підкреслює її міщанство, відірваність від традиції; – Баронова-Козино як постать з минулого, яка відтворює архаїчні методи навчання (молитва, віршики), передає ностальгію за минулим з його ставленням до мови як елементом соціальної ієрархії. 	
5.	<p>Жанр, композиція і мова твору:</p> <ul style="list-style-type: none"> – простір (помешкання Мазайлів); – ремарки (передають зовнішній вигляд, емоційний стан героїв, місце, час); – гротеск; – сатира; – пародія; – елементи бароко і вертепу; – роль книжної мови; поетичні вставки; цитати; – значення другорядних елементів: дзеркала, книжок, електричної мухобійки, костюмів героїв. – «Мина Мазайло» як філологічна драма. 	0–7
6.	<p>Висновок</p> <p>Нр.</p> <p>повний: М. Куліш у драмі «Мина Мазайло» створив пародію на процеси, які проходили в українському суспільстві 20-30-х рр. ХХ ст., особливо на політику українізації. Підкреслюючи значення мови в формуванні світогляду людини, автор розкрив процеси викорінення і асиміляції, які поєднували пережитки минулого, а також елементи політики русифікації.</p> <p>частковий: сатира на політику українізації;</p> <p>спроба підсумку: протистояння прогресивних комуністичних поглядів молодого покоління комсомольців, архаїчним міщанським поглядам старшого покоління.</p>	0–4

Крыteria oceniania języka i kompozycji – 20 pkt

2. Мова	Критерії	Бали
а) Синтаксис і флексія	Правильний та несхематичний синтаксис і флексія.	6
	Загалом правильний синтаксис і флексія.	4
	Мова в основному правильна, попри наявність синтаксичних і флексійних помилок, не порушується її комунікабельність.	2
б) Лексика,	Багатий і різноманітний лексичний запас, правильна	8

фразеологія і стиль	фразеологія, індивідуальний стиль.	
	Загалом достатній лексичний запас, правильна фразеологія, комунікативний стиль.	4
	Загалом достатній лексичний запас і комунікативний стиль.	2
в) Орфографія і пунктуація	В основному безпомилкова орфографія і пунктуація	4
	Численні в основному другорядні орфографічні й пунктуаційні помилки.	2
3. Композиція	Підпорядкована інтерпретаційному задумові, внутрішньо цілісна, логічна.	2
	Внутрішньо цілісна, послідовна у графічному оформленні (відокремлення трьох основних частин).	1

Umiarkowanie trudne dla tegorocznych maturzystów, podobnie, jak w roku poprzednim, okazało się wskazanie cech poetyki przywołanych utworów, poprawne rozpoznanie językowych środków artystycznego wyrazu i określenie ich funkcji, czyli zastosowanie zawartej w standardach wymagań egzaminacyjnych wiedzy z zakresu poetyki szkolnej na poziomie rozszerzonym. Sproblematyzowanie odczytania utworu oraz nadanie wypowiedzi właściwej kompozycji nie sprawiły uczniom problemu.

Wnioski

Analiza formuły i wyników egzaminu maturalnego z języka ukraińskiego jako języka mniejszości narodowej wskazuje że:

- nauka języka ukraińskiego jako języka mniejszości narodowej w liceach z ukraińskim językiem nauczania polega na kształceniu kompetencji komunikacyjnych uczniów, kładzie nacisk na świadome i odpowiedzialne posługiwanie się językiem oraz na rozwijanie świadomości własnego dziedzictwa narodowego
- zadania testowe zamieszczone w arkuszu na poziomie podstawowym sprawdzają umiejętności przedmiotowe i ponadprzedmiotowe i wymagają od ucznia analizowania i selekcjonowania informacji, znajomości poszczególnych konwencji gatunkowych oraz znajomości zasobów leksykalnych języka, przygotowując młodego człowieka do sprawnego funkcjonowania w społeczeństwie informacyjnym
- zadania związane z napisaniem wypracowania wymagają umiejętności podstawowej analizy i interpretacji wybitnych dzieł literatury ukraińskiej, dostrzeżenia ich specyfiki gatunkowej, kontekstu kulturowego oraz posługiwania się literackim językiem ukraińskim
- wyniki egzaminu maturalnego z ostatnich dwóch lat są porównywalne, odsetek sukcesów jest wysoki
- wyższe wyniki osiągają uczniowie zdający egzamin na poziomie rozszerzonym, co jest związane z faktem, że uczniowie wybierający egzamin na poziomie rozszerzonym wybierają go z większą świadomością i są lepiej do niego przygotowani.

Bibliografia

1. <http://www.cke.edu.pl>
2. P. Waszkiewicz-Lewandowska, *Języki mniejszości narodowych w: Osiągnięcia maturzystów w 2010 roku*, <http://www.cke.edu.pl>.
3. P. Waszkiewicz-Lewandowska, *Języki mniejszości narodowych w: Osiągnięcia maturzystów w 2011 roku*, <http://www.cke.edu.pl>.

4. P. Waszkiewicz-Lewandowska, *Języki mniejszości narodowych w: Osiągnięcia maturzystów w 2012 roku*, <http://www.cke.edu.pl>.

Paulina Waszkiewicz-Lewandowska – adiunkt Katedry Ukrainistyki Uniwersytetu Warszawskiego; Koordynator Centralnej Komisji Egzaminacyjnej ds. Egzaminu maturalnego z języków mniejszości narodowych i języka kaszubskiego